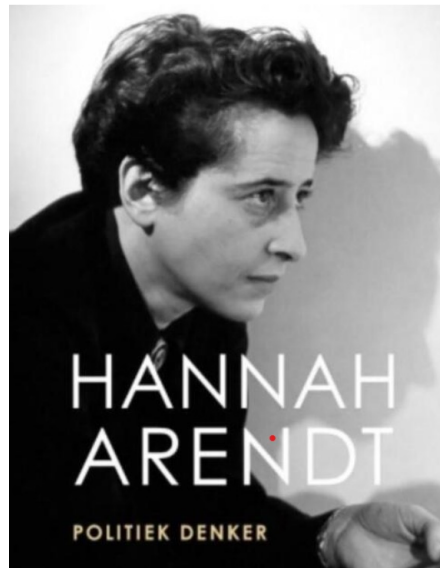

Afbakening spreekbeurt

- Toespitsen op het Christendom –Jodendom op haar denken

Belangrijke mijlpalen in haar leven:

- **1906:** Geboren in Linden bij Hannover. [Wikipedia +1](#)
- **1924–1929:** Studeerde filosofie in Marburg (bij Martin Heidegger, met wie ze een relatie had), Freiburg (bij Edmund Husserl) en Heidelberg. Promoveerde in 1929 op de liefdesopvatting van Augustinus. [Hannah Arendt Instituut +3](#)
- **1933:** Werd acht dagen vastgezet door de Gestapo wegens het verzamelen van antisemitisch materiaal en vluchtte naar Frankrijk. [HUMAN - Radicaal menselijk](#)
- **1940–1941:** Geïnterneerd in een Frans kamp, maar wist te ontsnappen. Ze vluchtte met haar tweede echtgenoot via Lissabon naar New York. [senia.nl](#)
- **1951:** Verkreeg de Amerikaanse nationaliteit en brak wereldwijd door met haar magnum opus *The Origins of Totalitarianism* (De oorsprong van totalitarisme). [Wikipedia +1](#)
- **1963:** Publiceerde *Eichmann in Jerusalem: A Report on the Banality of Evil*, waarin ze stelt dat de grootste misdaden niet altijd door sadisten worden gepleegd, maar door meelopers die kritiekloos opdrachten uitvoeren (de 'banaliteit van het kwaad'). [senia.nl](#)
- **1975:** Op 4 december overleed zij in New York. [Wikipedia](#)

Interview 1964

<https://youtu.be/dVSRJC4KAiE?si=SaoLeOzK8crTakNn>

Wat boeit mij zo in Hannah Arendt

- De wens om te begrijpen
- Hannah Arendt analyseert en pelt schil voor schil de werkelijkheid af en dat geeft inzicht
- Hannah Arendt heeft zich met name verdiept in de recente geschiedenis en het ontstaan van totalitaire systemen
- Haar inzichten zijn juist nu zeer actueel en wij kunnen er in onze generatie ons voordeel mee doen
- Haar inzicht komt voort uit diepgaande studies
- Hoe vormen wij een samenleving in vrijheid en recht

Kern punten in het denken van HA

- Onderscheid private ruimte en publiek ruimte
- HA noemt zich een politiek filosoof, de mens in relatie tot anderen in de samenleving
- Menselijke activiteiten te onderscheiden in 3 hoofdcategorieën
 - Arbeiden - noodzakelijke werkzaamheden om te overleven
 - Werken - producten in de publieke ruimte die de mens overleven (huizen bruggen, boeken rechtssystemen etc.)
 - Handelingen - dit zijn de menselijke bijdragen aan de publieke ruimte in woord, schrift en daden, hiermee maakt een mens zich bekend en wordt zijn persoon kenbaar (bijvoorbeeld onze vieringen vallen daaronder)
- Bronnen voor haar denken
 - HA verzamelt inzichten die door diverse denkers in de loop van jaren bekend zijn geworden en probeert deze samen te bundelen en te gebruiken in haar analyses.

Private ruimte versus publieke ruimte

- In de private ruimte speelt moraal en het goede doen een hoofdrol
- In de publieke ruimte gaat het er om hoe wij mensen ons hebben georganiseerd, en welke rol een ieder hier neemt

Christelijk Joodse invloeden

- Het individu doet er toe. Elk mens is van belang
- Het leven is “Heilig”
- Augustinus– met elk mens die wordt geboren is er een nieuw begin
- Jezus - met de onvermijdelijke fouten die mensen maken is vergeving een krachtige mogelijkheid om verder te gaan. Mensen vergeven elkaar, en God alleen als de mensen eerst elkaar vergeven
- Joods/Christelijk- om het hoofd te bieden aan een “ocean van onzekerheid” doen mensen elkaar beloftes. Beginnend met het verbond dat God sloot met het Joodse volk, dat niet eenzijdig maar met wederzijds goedvinden tot stand is gekomen (Exodus). Het sluiten van verdragen is in de geschiedenis de enige mogelijkheid om een nieuw begin te maken.
 - Het sluiten van verdragen is niet per se gebaseerd op een gemeenschappelijke moraal maar komt voort uit logisch praktische overwegingen. Ook tirannen kunnen verdragen sluiten, ook zij onderkennen het belang.
- Het Christendom keert zich af van de wereld
 - Rijkdom is een groot risico
 - De mens wordt door de wereld verleid om niet het goede te doen
 - Na de dood wacht het hiernamaals (er is zoiets als het laatste oordeel)
 - Goede werken zijn alleen waardevol als het in het verborgene blijft (dit staat o gespannen voet met handelingen in de publieke ruimte
 - Over staatsinrichting en machtsvorming biedt de bijbel geen pakkende antwoorden (geef de keizer wat des keizers is en God wat Gods is)

Bewondering “founding fathers”

- HA is een groot bewonderaar van de Amerikaanse constitutie
- *We hold these truths to be self-evident, that all men are created equal, that they are endowed by their Creator with certain unalienable Rights, that among these are Life, Liberty and the pursuit of Happiness*
- Amerikaanse onafhankelijkheid 1776 veertien jaar eerder dan de Franse revolutie
- Founding fathers waren diepgelovig en extreem wantrouwig naar macht concentraties, zeer weinig vertrouwen in de mens en dus veel aandacht voor spreiding macht en checks and balances

Mensbeeld in de geschiedenis en HA

- Bij de grote bewondering van HA voor de FF wel bedenken dat de slavernij, racisme en de omgang met indianen onbesproken bleef
- Tot ca 1950 was kolonialisme in Europa (en de wereld) algemeen en geaccepteerd, de lokale inwoners van Amerika, Afrika en Azië waren van een lagere kwalificatie. Koloniën waren win gewesten en in het algemeen was er een klassenmaatschappij met grote verschillen in welvaart en status.

Founding fathers en HA

- De FF vonden het griezelig om wetten te maken omdat ze eigenlijk vonden dat alleen God die autoriteit zou kunnen hebben
- Rule by law of rule of law
- Hoe is tirannie te voorkomen
- Macht corrumpeert en absolute macht corrumpeert absoluut
- HA zag democratie en delen van macht als een bescherming tegen tirannie, maar democratie is geen volledige bescherming:
 - Hitler is langs democratische weg aan de macht gekomen
 - Alexis de Tocqueville zag in 1835 ook het risico dat langs democratische weg onrecht kan ontstaan (hoewel hij erg enthousiast was over de USA in 1835)

Over vrijheid

- HA stelt vast dat revolutionaire bewegingen om mensen te bevrijden bijna altijd mislukken en ontaarden in catastrofes:
 - Franse revolutie eindigt met dictator Napoleon
 - Communistische revolutie eindigt met tirannie van Stalin
- Na een revolutie ontstaat de “saaie” behoefte aan bestuur, waar revolutionairen vaak weinig belangstelling voor hebben
- Naast landsbestuur was er ook koloniaal bestuur, feitelijk een puur zakelijke bureaucratie met eigen (willekeurige) regels, de lokale bevolking was niet relevant
- Ideologieën waarbij iets belangrijker wordt dan de mens zijn zeer gevaarlijk”:
 - Darwinisme (rassenleer) inspireerde Hitler
 - De socialistische ideale mens, afbreken klassenmaatschappij, inspireerde de Bolsjewieken
 - Theocratieën waarbij een God gehoorzaamheid afdwingt van de mens heeft een zeer groot risico op onrecht, juist omdat het macht geeft aan mensen die menen te weten wat God wil

Over vrijheid

- In de publieke ruimte zijn het de handelingen van mensen die hem laten kennen door anderen
- In de private ruimte heeft de mens behoefte aan eigendom, daaronder vooral een huis en persoonlijke zaken
- HA oordeelt over het communisme dat die iets wezenlijks van de mens ter discussie stelt, recht op een private levensomgeving. Tegelijkertijd zijn abstracte eigendommen zoals aandelen bezit etc. van een andere orde

Politiek en bestuur

- HA heeft zeer veel onderzoek gedaan en nagedacht over het totalitarisme van Hitler en Stalin
- Kernpunten:
 - Tirannie, dictatuur en fascisme laten in de regel nog iets aan private ruimte voor de mens over
 - Totalitaire systemen laten geen ruimte voor de mens voor een private levenssfeer
 - Het begin is een idee (ideologie, of een ...isme) die soms vanuit een wetenschappelijk idee iets belangrijker maakt dan de individuele mens
 - Bij Hitler was het darwinisme dat rassen evolueren en zwakke verdwijnen opdat er een grootse natuur gaat ontstaan
 - Bij Stalin de loop van de geschiedenis die de klassen afbreekt
 - In de 19^e eeuw waren deze ideeën algemeen (Marx, Hegel, rassenleer)
 - In totalitaire systemen wordt waarheid constant vertroebeld en feit en fictie gaan door elkaar lopen, niemand weet meer wat waar is
 - Bij totalitaire systemen worden alle keuzes bepaald door de wens en grillen van een leider
 - Totalitaire systemen richten zich op het uitroeien van de eigen bevolking

Democratie

- Democratie en rechtstaat zijn geen garantie op het voorkomen van onrecht, maar is het systeem dat het meest ruimte biedt aan mensen om te participeren in de macht van de overheid
- Met het bestuderen van Griekse oudheid met Athene als het eerste experiment van de mens met democratie, was er ook toen al wantrouwen van Plato in de wil van het volk
- Ook democratieën zouden kunnen evolueren in onrechtvaardige samenlevingen
 - Voorbeeld na de oorlog was Nederland een democratie, minder ontwikkeld dan nu, maar wel een democratie
 - Nederland heeft langs democratische weg geprobeerd om de kolonie Nederlands Indië als kolonie te behouden, en zich aan vergelijkbare misdaden schuldig gemaakt als de bezetter in Nederland in oorlogstijd
 - De vrijheidswens van Indonesië werd niet gerespecteerd
- Plato's conclusie was dat alle wetten uiteindelijk zouden moeten worden gebaseerd op de goden. Iets wat de FF ten diepste ook vonden. (Menselijke bedenksels kunnen riskant zijn, een Goddelijke richting zou meer autoriteit kunnen hebben)

Wat we nu kunnen leren van HA

- Om steeds opnieuw te kunnen beginnen en verder te gaan is van belang dat er vergeving is, en dat wij afspraken maken om de onzekerheid het hoofd te bieden
- Met alle autocratische leiders om ons heen en er een algemene dwingende internationale rechtsorde ontbreekt, is het enige dat mogelijk is om afspraken te maken, dat kan zelfs met slechteriken
- Ideologieën en -ismen moeten we diep wantrouwen, het reduceert de mens tot een radertje in een systeem
- Macht is noodzakelijk voor een rechtsorde, maar die moet worden gewantrouwd en voor zien van “checks and balances”
 - Ondanks Trump houdt de democratie in de USA al 250 jaar stand, dankzij het grondige werk van de FF
- Blijven zoek naar waarheid en kritisch zijn op de informatie die we ontvangen
 - Makkelijker gezegd dan gedaan, alle belanghebbenden maken uitbundig gebruik van het manipuleren van informatie
 - Vrije kritische media zijn van groot belang

De huidige tijd

- Om ons heen zijn er steeds meer autocratieën
- Nieuws wordt gemanipuleerd (feitelijk door iedereen die zijn punt wil maken en nuance weglaat en andere dingen benadrukt)
- Onderscheid tussen waarheid en fictie is altijd al moeilijk geweest en nu blijft dit onze aandacht vragen
- Universele mensenrechten zonder een machtig rechtssysteem blijft kwetsbaar. (Pas met de oprichting van de Joodse staat hebben Joden burgerrechten en zijn ze niet vogelvrij).
- Een probleem blijft wat te doen met groepen en groepsbelangen, welke belangen kunnen we dienen als groep binnen zekere morele begrenzingsen